

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENƐYII ƁO PƐLE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diə legbɔɔba laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lənɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diə pɛli kweiwoo boi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke nɛimaarɔn da mɔnɔ di hu, bə kele yenɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu bə maane maa ə kɔnwɔ, hɔge nukan hwəpa pənə hwə gwɛi təgə hemɛi ɔɔi hu nɛitwɔnwuan diə.

A ke lɔɔɔa kele yepuɔ gehu bə maane gu hwanja tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lɛlɛ nɛikulo, ye pənə ye di wɔɔ yii naane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɔɔɔ kɔnɔ genɛi bə di liimu ə həgə nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilən nukan dɔɔi da ɔɔɔ legbɔɔba laa bə ge, əlɛ yabə ke a di liimu həgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bə a ge lɔi kele diwɔɔ naakpɔn gene ə bo yene.

Maane nuteitei, ə make a kpɔma yɔɔa di gɔl diə, maakwɛli, da hutɔ bə da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu di hee di kpanja kenaa kele bə, ə make bɛyi ə wɔ naawoobo kaa lai, yili kele bə gei yene bilibili gemɛi ɔɔ naakpɔn genɛi nei zea kaa Amɛlik lɔi hui, ə dɔn ɔaa nei laa a pɔlɔ kpalaɔ ɔɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɔun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɔoo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliba nu kəle maawiyə pələ da tɔɔi gaa nei yeneyii hu kɛpələ kaalɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ɔaa bə geɛ hwəkɛli wɛlikɛmaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ɔoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwə ma ye ə ke a huwu mɛni, gu kɔlɔ kɛpələ, gu lawoo, naala mɛni kɛna bələ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pələ ba, hɛn jɔlɔbo pələ pɔ da nukaapələ da zəgei, ye ə ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ə ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ə ke a lɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɔoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yenɛkɛ, ə legbɔɔba laa hɔlɔbo, əlɛ gbinimaa ye kɔɔɔ.

Dɔn ɔoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔɔboi, di hwə kia pai mɛni ɲaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əlɛ ɛyɛ mɛlɛkpɛ ma.

Dɔn ɲoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpe gele, maanɛ nu kele ɲɔ kaa lonna, ə kɛ a ɔɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo mɛihwɛɛ 7

Nu kele pɛliai a ge tɔn niila ɲɛ tɔnɔ mɛi. Nu kele hon bəlɔ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲɛi liila.

Dɔn ɲoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəɔɔ pɛlɛ la; a gaa yɛ maamɛni yɛ ə piliju.

Dɔn ɲoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalakɛti di maakwiya ɲɔɔ lɔɔba gahwa mɛni ɲɔɔ pəlɔhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə ɔɔ pɛlɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a kɔɔlɔn ɲaa ə makɛ mɛni lɔpɛɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛɛ da mɛniɲɔɲɔɔ laahe ɲɔɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə kɔɔlɔn ni ponɔɲa kitikɛpɛlɛ la, maakɔɲɔnuaan ɲɛi ba.

2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji mɛnita ba yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə makɛ a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hwɛɛɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan ɲii pəlɔ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛlɛn mɛni hu, da gbiniba mɛni tamaa hu, naa kala pəlɔ ɲɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapəlɔ, əlɛ ə he niiba kɛnaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kuloi lɔi lɔpe hu, ə makɛ gbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ɲɛikɔu kpɔlu jɛɛi, maala kaa ɲɛi ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲɛɛ hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa pəli tɛŋɛi mɛni nɔŋɔn kɛmun gbɔɔkpɔ ɔɔ yi hwə ɓa lɔi ŋun ma mɛniŋɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔɔɔbo.

2. Di hwa pəli lɔilonna kuloi nu yei hulu mɛni hu əɛ maala hwə ŋɔnɔ nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumɛida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laŋayela da pəli heei di kepɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a huŋu mɛni, lɔilon na mɛni, əɛ yala pələ mɛni. Di pəliɛ a di ke niiboo ti hu, ə make di taŋai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana ɓɛ a hilətai laa ma.

3. Pɛɛn mə ɓa a kpɔmaayi hɔɔɔma, əɛ maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi ɲɛitɔɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔɔɔbo hɛn gaa a ɓɔɔ, ə make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔɔɔbo hɛn gulo nei.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pəli gbɔɔ kilipahie kɛi, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ɓa a pəli niiba kalan ɣɛi, ə niiba yiibo juwu yii ɓo pələ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee ɣɛle yei ŋɔɔ kilipahie lɛ ə gweiwoobo, ə gilipuju kwɛli, ə jɔɔɔbo ə nei nuta kpɛli ŋaa diə kɛnakele yi ɔɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ə ŋundɔ kɛ, əɛ ə kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔɔɔbo ŋɔɔ lɔi ɲawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ə kɛ nui a ɲɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ə kolokɛ gahanama ɓa ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon ɓɛtlɛ hwa tɛŋɛ mɛlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahie pələ ɓɛ lɔi ɲawoobo a kuloju. Gilipahie ti a kɔɔn nɔi nɔi ɲawoobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kemeni a kpɔnjuyii bo mun mə ɣe, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti bə maane ə pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əle meni kɔlɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo ke, ə niiba koloke tɔlinmo da ɲaane pələ mei; ə ɣe hwə pa ke a nui kolo hwa ma.
2. Nu kekolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nenu.
3. Kolokemun lɔpee a pɛli kolokenuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ə to da hu.
4. Kolokemun nɔpee maala kaa ɲei ə viito, ə niiba pələ ɲaa ke. ɣe kolo kei nowai ɲen ə ke a dɔɔ; əle yilipulu ɲɔ hwito lowai ye hala ma.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan ɲei ɲɔɔ yii ə ke a bɛliya ju, ɣɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɲaane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, bɛle di maameni walawala ɲei kulo meni kele ba.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke ɲei, ɲɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ ɲei, kalanɔnnaa a jɔlɔbo, a pɔlɔ, a wala keti meni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa ɲei yi maakpɔmaa ə bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kei logele ba, ə make a wɛlilon.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di juto. Juto ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɔn maakwɛli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ə ke kɛna kɛle. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ə ke kɛnaa kɛle tɔwɔ, nui lɔpe ɣe hwaɲa a ke ɲei.
2. Maakwɛli ɲun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bə maane ə wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɛle lowai, huwu ɲaa kɛle lowai ə ɣe liila ə ke diyei.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni huto pələ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ə ɣeti ke nɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mei, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei bɛlihɛn, gulohɛn, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə ɣetike, ye dɔn ɲoonɲaa ɲei bo di lɛ di kpaalə mei.

Dɔn ɲoo bouhweele kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli ɣeti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a pɛli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yenyeyii hu da ɛɔ legbɔɔba laa, maala kele hɔɔɔɔɔɔ ɛɛn lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwei kɔwɔɔɔɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɔ laa.

3. Maala ɛaa ti da legbɔɔba ɛaa ti, gɛ pɔlɔ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛɛ kele puɔ geba hwɔ mo li.

Dɔn ɛoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpɛli hwɔ laa yi a pɛli dɔn ɛaa ɛɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɛɔ tɔɔ gaa ɛɛi yenyeyii hu da ɛɔ legbɔɔba laa kuloi ɛɛi: yɛ ɔ kɛ a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.
